

форми и методы познания объективно-существующего мира. Обращено особое внимание на принцип относительности (сьядвада) логического мышления джайнов. На основании этого принципа осуществлена классификация суждения как формы мышления, дававшая возможность логикам джайнов избегать крайностей в логике, а также отбросить концепцию буддистов о вечном потоке исчезающих состояний. Рассмотрена структура и особенности уникального в истории логики в Индии – десятичленного силлогизма. На примере учения джайнизма показано, что путь к спасению и духовному возрождению человека лежит через очищение сознания и усовершенствование логического мышления.

Ключевые слова: джайнизм, джива, джняна, дхарма и адхарма, карма, прадоша, мати, сьядвада, тиртханкары, десятичленный силлогизм.

Pkhydenko Stanislav. Peculiarities of Logical Teaching of Jainism. The article deals with the issues of emergence and peculiarities of Logical Teaching of Indian Jainism which is poorly researched in Ukrainian philosophy. Author attempts to analyse main logical and epistemological categories, forms and methods of cognition of the objectivity existing word. The special attention is drawn to the principle of relativity (syadvada) in logical thinking of jainist. The classification of sentences as forms of thinking which allowed jainist logicians to avoid marginalities in logics, as well as to reject the Buddhist doctrine of the eternal stream of vanishing modes, is made on the basis of this principle. The structure and main features of the ten part syllogism which is the unique phenomenon in the history of logics in India is discovered in the article. Using the example of Jainism, the author shows that the way to salvation and spiritual resurrection of human lays the purification of consciousness and accomplishment of Logical thinking.

Key words: jainism, jiva, jniana, dharma and adharma, karma, pradosha, mati, syadvada, tyrtkhanaras, ten-part syllogism.

Стаття надійшла до редколегії
19.04.2013 р.

УДК 14«715»(091):930.1

Андрій Семенов

Історіографія філософії Відродження

У статті висвітлено й систематизовано основні історико-філософські концепції філософії європейського, зокрема італійського Відродження періоду XIV–XVI ст. Виділено принципи та структуру методології дослідження історіографії філософії Відродження. З'ясовано головні пріоритети формування внутрішніх концепцій і зовнішніх оцінок Відродження та запропоновано авторську оцінку дослідження історіографії філософії цієї епохи.

Ключові слова: історіографія, історико-філософська концепція, методологія, Відродження, гуманізм, соціальна етика.

Постановка наукової проблеми та її значення. Історико-філософська традиція іманентно утримує в собі актуальний аналіз джерел, концепцій та оцінок предметного історичного періоду. Особливу увагу в становленні та формуванні європейської філософської культури набув період XIV–XVI ст. Гуманістична філософія європейського (італійського) Відродження, утримуючи традиції античної культури, особливо цінна для створення концепцій універсального й гармонійного саморозвитку та самовдосконалення людської суб'єктності. Важливого значення набула проблема об'єктивного аналізу історико-філософської етичної традиції епохи Відродження, зокрема періоду XIV–XVI ст. що й зумовлює значення та актуальність цієї теми.

Аналіз основних досліджень цієї проблеми. Питання історіографії філософії Відродження були предметом гострих дискусій із другої половини XIX ст. (Ж. Мішле, Ф. Моньє, Я. Бургхардт, М. Корелін). Особливої актуальності ця проблема набула у XX ст. в дослідженнях Л. Баткіна, Л. Брагіної, О. Горфункеля, Дж. Тоффаніна, Г. Вейзе, К. Карбонари, Ф. Сімоне та ін. У своїй предметній спрямованості питання історіографії Відродження і сьогодні відкрите для подальших досліджень.

Предмет дослідження – загальна історіографія філософії європейського, зокрема, італійського Відродження періоду XIV–XVI ст.

Мета статті – розкрити зміст та особливості історіографії епохи Відродження в історико-філософській традиції XIX–XX ст.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Європейське Відродження – доба надзвичайно яскравих якісних, сутнісних змін у системі відношень людина – суспільство – природа – Бог, що були викликані змінами у всій системі філософії, структурі світосприйняття і світовідчуття людини. На основі нових, щойно виставлених для апробації якостей світобудови, нового відчуття багатовимірності людини як суб'єкта буття, Відродження формує зсередини нові позитивні елементи індивідуальної та суспільної філософії, культури, естетики. У соціально-етичному аспекті на арені постає «громадянський гуманізм» (термін уперше застосував американський історик Ганс Барон у роботі «Криза раннього італійського гуманізму» [1]) з трансформацією та радикальним оновленням ідеї «людини державної», патріота та громадянина, людини гідної для існування в системі суспільної діалектики. У філософії людини домінувальні позиції отримують елементи її індивідуальності, тілесної можливості й реального права на існування. Надається дозвіл особистісній творчості й уперше з'являється сама особистість (не лише в оцінному, а й у сутнісному аспекті). В етиці знову найвищу оцінку отримують ідеї пошуку людської досконалості, гармонії буття, синтезу раціонального й ідеального.

Відродження греко-римської культури V–IV ст. до н. е. – I–III ст. н. е., яке дало назву епосі, наголошує не лише на особливостях засвоєння, а й на оригінальній інтерпретації, перепрацюванні античних традицій та систем (специфічні модифікації аристотелізму, платонізму, стоїцизму, епікуризму, сакрально-містичної філософії). Повернення до античної спадщини реально простежувалось у системі діалогічного, полемічного розвитку та становлення філософії, літератури, архітектури, мистецтв Відродження. Гнучкість та терпимість, пошук можливості та відтворення можливостей психологічної й історичної сумісності суперечливих елементів попередніх епох, ін'єктування внутрішнього духу Відродження в систему всезагального буття історії та культури цілком правомірно помітив Л. Баткін у роботі «Італійські гуманісти: стиль життя – стиль мислення»:

«Для епохи Відродження (і можливо, переважно “Високого”, або, як кажуть італійці, “Зрілого”, або: “Повного”, “Цілком розквітлого”, “Rieno Rinascimento”, – а це кінець XV і приблизно перші два десятиліття XVI ст.) характерним було більш або менш свідоме прагнення до діалогічної зустрічі найрізноманітніших мотивів і начал: ідеального і натурального, релігійного і світського, раціоналізму і містики, а в мистецтві пластичної достовірності й вищого всесвітнього пафосу» [2, с. 12].

Зовнішня діалогічність доби Відродження (у її системному розташуванні в структурі часового та цивілізаційного простору) діалектично сплетена з внутрішньоглибинною системою мислення та світосприйняття. Нова форма викладення трактатів – діалог (наприклад: Джаноццо Манетті «діалогічно» тлумачить не що-небудь, а біблійну книгу Іова), наголошує не лише на змістовності стилю мислення, а й на можливості буття останнього, право існування світогляду доби. Взаємоприсутність, взаємопроникливість природного земного й божественного, антропоцентризм та світоглядна переорієнтація системи бачення і розуміння людського існування було не чим іншим, як апробацією потенційності розвитку самого Відродження.

Доречно правомірно виділяти першою та найвагомішою рисою специфічності (тут – «креатогенності») часового періоду XIV–XVI ст. всезагальну діалектичність, потенційну спроможність реалізації суб'єктності в системі філософії та культури, на основі багатофункціональної структури самого Відродження, що постало генералізуючою ланкою в системі оновлення філософії людини, етики, у системах пошуку ідеалу досконалої людини.

Тут, і надалі, для зручності структурного аналізу філософії людини, її предметної диференціації, потрібно взяти до уваги суперечливість, багатозначність, і знову ж, полемічність сутнісно-сміслових інтерпретацій самої епохи.

Розбіжності починаються з визначення хронології і завершуються системно-сутнісною оцінкою доби. Численні дослідження, зокрема: Б. Горнунга («Чи існував Ренесанс XII століття?»), У. Патера («Ренесанс. Нариси мистецтва і поезії»), Ч. Гаскінса («Ренесанс XII століття»), А. Сапорі («Дослідження з економічної історії XIII–XIV–XV ст.»), спрямовані на апробацію тенденції можливості Ренесансу ще у XII столітті. Причому Горнунг додає:

«У всіх цих чотирьох сферах суспільного і культурного життя (соціальні інститути, наука, філософія, література), на думку багатьох сучасних медієвістів (не лише Мак-Ілуйсна і Холмса), розвиток з

XII ст. (і навіть з кінця XI ст., на чому наполягав ще Хаскінс) до XIV–XVI ст. проходив еволюційно й найбільш «фрагментарно» в Італії, а створена італійськими гуманістами фікція історичної «перерви» шттовхала їх на «відкриття» античності в чистому вигляді (не асимільованої християнством), хоча, як тільки вони виходили за межі філології і наслідувано-стилізованої літературної творчості, вони прагнули «пристосувати» античність до того ж християнського світогляду...» [3, с. 277–278].

Значна кількість колишніх радянських, європейських, американських дослідників [4] тлумачила функціоналізм Відродження як зумовлений чітко визначеним власним історико-культурним періодом, із певною внутрішньою системністю і цілісністю, відмінністю від світової реабілітації філософії та культури, Східного Ренесансу, за наявності деяких базових елементів філософських систем Середньовіччя. У Й. Хьойзінга, наприклад, «Коли я говорю про італійський Ренесанс, у мене перед очима те, що знаходиться між Донателло та Тиціаном, і не більш того». Але тут також: «Те, що ми звемо Ренесансом, є деяке з'єднання класицизму з рицарськими і християнськими рисами, причому класичний елемент тут постає як потужне, але не єдине спонування» [5, с. 36–37, 69–70].

Ще в середині XIX ст. Ж. Мішле [6] висловив припущення про повну самостійність та оригінальність доби Відродження щодо попередньої «старої» історії темних століть. Цю ж думку розвинув і Я. Бурхардт та Г. Фойгт [7]. Самостійність, консолідованість, оригінальність італійського Відродження була і є предметом гострої полеміки впродовж останнього століття в історії культури, філософії, наукового пізнання. Причому якщо П. Крістеллер («Роздуми Ренесансу») заперечує Відродження як історичний період (переважно італійське Відродження) зі своєю специфікою, визнає заслугу в створенні нових методів у критичній філології гуманізмом, а останній трактує як одну з багатьох часових ідейних течій, що не отримали подальшого розвитку [8] (навіть флорентійський неоплатонізм у нього – лише самостійна лінія ренесансної думки), то Е. Жільсон взагалі ставить питання про реальність Відродження і здійснює спробу розглянути єдиний ланцюг подій від Томи Аквінського до Декарта та Ньютона [9]. Ще просунулися на початку XX ст. в трактуванні деструктурності Відродження М. Фрішейзен-Колер та В. Моог, які в третьому томі загального курсу історії філософії (за ред. Ф. Ібервега) інтерпретували Ренесанс як «перехідний період», а ренесансну філософію як пропедевтику до «філософії конструктивних систем XVII століття» [10].

У середині XX ст. Дж. Тоффанін («Історія гуманізму»), Г. Вейзе («Оновлення релігійного мистецтва в епоху Відродження») [11], К. Карбонара головний духовний зміст ренесансної культури визначають релігійно-християнськими принципами. К. Карбонара наголошував, зокрема, що кінцевою метою гуманізм стверджував «цінність людини на метафізичній основі християнсько-платонівського осягнення реальності...» [12, с. 16]. Георг Вейзе намагався розділити вчення про людину у сфері гуманітарного знання та вчення про людину в природознавстві. Джузеппе Тоффанін розділяв поняття «гуманізм» та «відродження». Перше, на його думку, – результат з'єднання античної науки та християнства. У середніх віках ця єдність була порушена й лише з XIII ст. почалось її відтворення за допомогою аристотелізму А. Великого та Т. Аквінського. «Відродження» – процес незалежного від теології розвитку натурфілософії та експериментальних наук.

До позиції Дж. Тоффаніна близькими є позиції Ж. Марітена та істориків природознавства Г. Сартона й Л. Торндайка [13], які не заперечували світський характер ренесансної культури, але вбачали в ній прояв занепаду середньовічної філософії та науки, прояв переродження цивілізації загалом.

Поширені й концепції абсолютної залежності Ренесансу від історико-культурних пертурбацій у Європі та Східному регіоні, детермінації Відродження (і італійського, і європейського) новим змістом та формами духовно-релігійних відносин. Зокрема, К. Бурдах («Реформація. Ренесанс та гуманізм») пов'язував європейське Відродження винятково з Реформацією, джерела якої вбачав у пізній схоластиці [14]; Я. Бурхардт («Культура Італії в добу Відродження»), наприкінці XIX – на початку XX ст. наголошував на домінувальному впливі «візантійського інтелекту» на стиль та культуру Відродження за наявності часткової творчої самостійності останнього [7].

З іншого боку, Д. Кантіморі, Ф. Шабо, Е. Гарен, А. Шастель, У. Фергюсон, М. Салмі, Дж. Саїтта характеризують Відродження як історико-культурну, оригінальну епоху, заперечуючи її перехідний характер та інтерпретації через найближчі історичні періоди. Цю ж позицію підтримував у другій половині XX ст. в радянській історико-філософській школі О. Горфункель, проголошуючи протистояння Відродження всій системі схоластичної філософії, і, як наслідок, неможливість тлумачення Відродження як продовження розкладу середньовічної схоластики» [15]. Деяко проміжну позицію

займають Р. Фубіні, Б. О. Келлі [16]. Критикуючи «доктринальний комплекс» в оцінних системах Відродження (прагнення до риторичних визначень, загальних формул у західній аксіології, історії культури та філософії) та інших історико-культурних періодів, Фубіні не обмежує Ренесанс як деяку культурну реальність зв'язками і межами XIV–XVI ст. й, водночас, наголошує на потребі локалізації останнього стосовно попередніх та наступних епох.

Існували та існують аналітично-оцінні системи, які структурують «Світове Відродження», де італійський Ренесанс – лише яскравий зразок стадії еволюції в історико-культурній епосі. Як докази наведено напрями подій Грузії XIII ст., Центральної Азії XV ст., Китаю VIII–XII ст. (Чалоян В. Армянский Ренессанс. – М., 1963; Нуцубидзе Ш. Руставели и Восточный Ренессанс. – Тбилиси, 1967; Ширнунский В. Алшир Навои и проблема Ренессанса и литературы Востока. Сер. : Литература эпохи Возрождения и проблемы всемирной литературы. – М., 1967; Конрад Н. Запад и Восток. – М., 1972; Семанов В. Было ли Возрождение в Китае?). Віктор Рутенбург у дослідженні елементів та закономірностей німецького Відродження [17] погоджується з М. Лібманом, що розквіт культури, мистецтв німецького Відродження припав на 40-річний період (90-ті рр. XV ст. – 30-ті рр. XVI ст.). Паралельно з італійським німецький період є підтвердженням світового Відродження [18]. Також Е. Панофський («Ренесанс і ренесанси в західному мистецтві») трактує середньовічну культуру як своєрідний циклічний імпульсивний процес зближення та відхилення від античності (періоди каролінгської «реновації» наприкінці XI ст. в Південній Франції, Італії, Іспанії) і в цьому – як вісника Західного та Світового Ренесансу [19, с. 42–43, 50–55].

Більш диференційно підходив у минулому радянський дослідник Віктор Лазарев до проблеми співвідношення культури Відродження та Середньовіччя і навіть до Проторенесансу: «Тоді, коли у творіннях Петрарки, Бокаччо, Колуччо Салутаті, Марсіліо новий гуманістичний світогляд знайшов своє нове єдине втілення, у мистецтві Треченто він майже не залишив сліду. Даремно було б шукати в культурі та малярстві цього часу образ людини, який створений був Петраркою і Бокаччо. І в XIV ст. мистецтво не звільнилося від впливу церкви; хоча в ньому можна помітити наростання світських тенденцій, проте вони не перемагають як у літературі» [20, II, с. 34].

Значний внесок в історіографію Відродження зробили радянські дослідники першої половини XX ст. О. К. Дживелегов, С. Д. Сказкін, М. О. Гуковський [21].

Проблеми історіографії Відродження в системі історико-філософської науки зберегли свою актуальність і в другій половині XX ст., що засвідчують дослідження і наукові роботи О. Лосєва, Р. Хлодовського, Б. Пуришева, З. Тажуризіної, М. Бахтіна, В. Соколова, Л. Баткіна, Л. Брагіної, Е. Гарена, К. Сеттона, Ф. Сімоні та багатьох інших [22]. Водночас варто зазначити, що йдеться вже не стільки про ступінь об'єктивного існування окремої доби в філософії і культурі, скільки про основні напрями і традиції всередині самого Відродження.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Завершивши стислий предметний огляд оцінних аналітичних концепцій сутності й форм європейського (італійського) Відродження, можна зробити такий висновок: різноваріативність та діалогічність світоглядних принципів усередині самого Ренесансу – один із найсуттєвіших критеріїв виділення самостійності й оригінальності цієї епохи. Ренесанс, Відродження (у часовому та просторовому вимірах: від східного та італійського через європейський «реформаторський рух» до світового; у всій багатовимірній структурі – від Проторенесансу до Чінквіченто та початку XVII ст.) був своєрідним феноменом історико-культурного спалаху у своїй експресивній системі антропоцентризму та гуманізму, в етиці, естетиці й загальній культурній традиції. Суперечливість внутрішніх концепцій і зовнішніх оцінок Відродження, системи поглядів на специфіку буття і культури епохи водночас відзначають різнобарвність, насиченість творчого світогляду людини. Саме внаслідок світоглядної асиметрії (в елементах багатозначності внутрішньофілософської проблематики, у системі етико-естетичного самовиразу традицій літератури й мистецтва) й, водночас, консолідованості щодо загальної концепції людини (у природі, красі чуттєвості, у єднанні з божественним) утворювалася специфічна та оригінальна конкретно-філософська проблематика цієї епохи. Як наслідок і, певною мірою, причина, Відродження в смислово-аспекті стало відродженням реального, земного, раціонального життя, «оновленням» людини як цінності в системі буття та цінностей самої людини.

Джерела та література

1. Baron H. The crisis of the early Italian Renaissance. Civic humanism and republican liberty in age of classicism and tyranny / H. Baron. – Princeton : Prin. Univ., 1955. – Vol. 1, 2. – 656 p.

2. Баткин Л. Н. Итальянские гуманисты: стиль жизни, стиль мышления / Л. Н. Баткин. – М. : [б. и.], 1978. – 199 с.
3. Кузнецов Б. Г. Идеи и образы Возрождения (наука XIV–XVI вв. в свете современной науки). – М. : Наука, 1979. – 280 с. ; Горнунг Б. В. Существовал ли Ренессанс XII века? / Б. В. Горнунг // Историко-филологические исследования. – М. : [б. и.], 1967.
4. Абрамсон М. Л. От Данте до Альберти / М. Л. Абрамсон. – М. : [б. и.], 1979. – 174 с. ; Алпатов М. В. Итальянское искусство эпохи Данте и Джотто / М. В. Алпатов. – М. ; Л., 1939. – 328 с. ; Баткин Л. Н. Итальянские гуманисты: стиль жизни, стиль мышления / Л. Н. Баткин. – М. : [б. и.], 1978. – 199 с. ; Брагина Л. М. Итальянский гуманизм. Этические учения XIV–XV в. / Л. М. Брагина. – М. : [б. и.], 1977. – 254 с. ; Буркхардт Я. Культура Италии в эпоху Возрождения : в 2-х т. / Я. Буркхардт ; пер. С. Бриллианта. – СПб. : [б. и.], 1905. – 463 с. ; Горфункель А. Х. Философия эпохи Возрождения / А. Х. Горфункель. – М. : Высш. шк., 1980. – 368 с. ; Корелин М. С. Ранний итальянский гуманизм и его историография : в 4-х т. / М. С. Корелин. – СПб. : [б. и.], 1914. – Т. 1. – 576 с. ; Т. 2. – 577 с. ; Т. 3. – 168 с. ; Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1978. – 623 с. ; Ревякина Н. В. Итальянское Возрождение. Гуманизм второй половины XIV – пер. половины XV в. / Н. В. Ревякина. – Новосибирск : [б. и.], 1975. – 173 с. ; Рутенбург В. И. Титаны Возрождения / В. И. Рутенбург. – Л. : [б. и.], 1976. – 144 с. ; Baron H. From Petrarch to Leonardo Bruni. Studies in humanistic and political Literature / H. Baron. – Chicago, 1968.
5. Huizinga J. Ceschichte und Kultur. Gesammelte Aufsätze / J. Huizinga. – Stuttgart, 1954.
6. Мишле Ж. Обзорение новейшей истории / Ж. Мишле. – СПб. : [б. и.], 1838 ; Мишле Ж. История Франции в XVI в. / Ж. Мишле. – СПб. : [б. и.], 1860 ; Мишле Ж. История XIX в. / Ж. Мишле ; под ред. М. Цебриковой. – СПб. : [б. и.], 1883–1884.
7. Буркхардт Я. Культура Италии в эпоху Возрождения : в 2-х т. / Я. Буркхардт ; пер. С. Бриллианта. – СПб. : [б. и.], 1905. – 463 с. ; Фойгт Г. Возрождение классической древности или первый век гуманизма / Г. Фойгт ; пер. И. П. Рассадина. – М. : К. Т. Солдатенков, 1885. – Т. 2. – 455 с.
8. Kristeller P. O. Renaissance Thought and Its Sources / P. O. Kristeller. – New York, 1981. – 374 p.
9. Gilson E. R. Dakartes / E. R. Gilson. – Paris, 1930.
10. Uberweg F. Grundriss der Geschichte der Philosophie / F. Uberweg. – 3 Teil. 12 Auflage vollig neuberbeitet von M. Friedesen-Kohler und W. Moog. – Berlin, 1924.
11. Toffanin G. Storia dell'umanesimo / G. Toffanin. – Vol. 2 : L'umanesimo italiano / dal XIV al XVI secolo. – Bologna, 1950 ; Weise G. Il rinnovamento dell'arte religiosa nella Rinascinta / G. Weise. – Firenze, 1969. – P. 25–26.
12. Брагина Л. М. Социально-этические взгляды итальянских гуманистов. Вторая половина XV века / Л. М. Брагина. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 303 с. (Див. також: Carbonaro C. Il secolo XV e altri saggi / C. Carbonaro. – Napoli, 1969).
13. Sarton G. The Appreciation of Ancient and Medieval Science during the Renaissance (1400–1600) / G. Sarton. – Philadelphia, 1955 ; Thorndike L. A History of magic and experimental science / L. Thorndike. – Vol. III–IV. New York, 1929–1958 ; idem. The scientific thought of the fifteenth century. – New York, 1929.
14. Burdach K. Reformation. Renaissance and Humanismus / K. Burdach. – Berlin, 1926.
15. Горфункель А. Х. Гуманизм и натурфилософия итальянского Возрождения / А. Х. Горфункель. – М. : [б. и.], 1977. – 359 с.
16. Fubini R. Un recente convegno sul Rinascimento / R. Fubini // Bibl. d'Humanisme et Renaissance. – 1963. – XXV, 2. – P. 408–426 ; The Renaissance: Image of Man the World / ed. by B. O. Kelly. – Athenes : Ohio Univ., Press. 1966. – P. 7–8.
17. Рутенбург В. Титаны Возрождения / В. Рутенбург. – Л. : Наука, 1976 ; Рутенбург В. Гвиччардини. Заметки о познем Возрождении / В. Рутенбург // Рутенбург В. Итальянское Возрождение. – Л. : [б. и.], 1966 ; Рутенбург В. И. Италия и Европа накануне Нового времени / В. И. Рутенбург. – Л. : [б. и.], 1974. – 324 с. ; Рутенбург В. И. Жизнь и творчество Макьявелли / В. И. Рутенбург // Макьявелли Н. История Флоренции : пер. с итал. – Л. : [б. и.], 1973. – С. 352–390.
18. Либман М. Дюрер и его эпоха / М. Либман. – М. : [б. и.], 1972 ; М. Я. Либман. Донателло / М. Либман. – М. : [б. и.], 1962 ; М. Я. Либман. Джузеппе Мария Креспи / М. Либман. – М. : [б. и.], 1967 ; Дрезден : [б. и.], 1976.
19. Panofsky E. Renaissance and renaissances in Western art / E. Panofsky. – Stockholm, 1960.
20. Лазарев В. Н. Происхождение итальянского Возрождения : в 3-х т. / В. Н. Лазарев. – М. : Изд-во АН СССР, 1959. – Т. 1. – 439 с. ; Т. 2. – 585 с.
21. Сказкин С. Д. Избранные труды по истории / С. Д. Сказкин. – М. : [б. и.], 1973. – С. 357–377 ; Сказкин С. Д. Начало итальянского Возрождения / С. Д. Сказкин. – М. : [б. и.], 1908 ; Сказкин С. Д. Средневековые города в Западной Европе / С. Д. Сказкин. – СПб. : [б. и.], 1902 ; Гуковский М. А. Итальянское Возрождение. 2-е изд. испр. и доп. / М. А. Гуковский ; под ред. А. М. Немилова и А. С. Кантар-Гуковской. – Л. : Изд. Ленинград. ун-та, 1990. – 618 с.

22. Баткин Л. Н. Итальянские гуманисты: стиль жизни, стиль мышления / Л. Н. Баткин. – М. : [б. и.], 1978. – 199 с. ; Баткин Л. М. Итальянское Возрождение / Л. Н. Баткин // Возрождение эпохи – история. – М. : [б. и.], 1995. – 446 с. ; Баткин Л. Н. Данте и его время / Л. Н. Баткин. – М. : [б. и.], 1969. – 198 с. ; Баткин Л. М. Леонардо да Винчи и особенности ренессансного творческого мышления / Л. Н. Баткин. – М. : Искусство, 1990. – 413 с. ; Бахтин М. Н. Творчество Франсуа Рабле и народная культура средневековья и Ренессанса / М. Н. Бахтин. – М. : [б. и.], 1965. – 541 с. ; Лосев А. Ф. Эстетика Возрождения / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1978. – 623 с. ; Лосев А. Ф. История эстетики. Памятники мировой эстетической мысли : в 5-ти т. Т. 1 : Античность, Средние века, Возрождение / А. Ф. Лосев. – М. : [б. и.], 1962. – 682 с. ; Хлодовский Р. И. Декамерон. Поэтика и стиль / Р. И. Хлодовский. – М. : Наука, 1982. – 349 с. ; Хлодовский Р. И. Франческо Петрарка / Р. И. Хлодовский. – М. : [б. и.], 1974. – 175 с. ; Тажуригина З. А. Философия Николая Кузанского / З. А. Тажуригина. – М. : [б. и.], 1972. – 148 с. ; Ревякина Н. В. Итальянское Возрождение. Гуманизм второй половины XIV – пер. половины XV в. / Н. В. Ревякина. – Новосибирск : [б. и.], 1975. – 173 с. ; Ревякина Н. В. Проблемы человека в итальянском гуманизме второй половины XIV – первой половины XV в. / Н. В. Ревякина. – М. : [б. и.], 1977. – 272 с. ; Зарубежная литература. Эпоха Возрождения / сост. Б. И. Пуришев. Изд. 2-е. – М. : Просвещение, 1976. – 638 с. ; Брагина Л. М. Итальянский гуманизм. Этические учения XIV–XV в. / Л. М. Брагина. – М. : [б. и.], 1977. – 254 с. ; Брагина Л. М. Сочинения итальянских гуманистов эпохи Возрождения (XV век) / Л. М. Брагина. – М. : [б. и.], 1985. – 383 с. ; Брагина Л. М. Социально-этические взгляды итальянских гуманистов. Вторая половина XV века / Л. М. Брагина. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 303 с. ; Соколов В. В. Европейская философия XV–XVII вв. / В. В. Соколов. – М. : Высш. шк., 1984. – 448 с. ; Соколов В. В. Очерки философии эпохи Возрождения / В. В. Соколов. – М. : [б. и.], 1962. – 168 с. ; Garin E. L'umanesimo itatiano Filosofica e vita civile nel Rinascimento / E. Garin. – Bari, 1958. – P. 47–50, 93–96.

Семенов Андрей. Историография философии Возрождения. В работе изложены и систематизированы основные историко-философские концепции европейского, в частности итальянского Возрождения периода XIV–XVI вв. Выделены принципы и структура методологии исследования историографии философии Возрождения. Выяснены основные приоритеты формирования внутренних концепций и внешних оценок Возрождения и предложена авторская оценка исследования историографии философии Возрождения. Раскрыты и систематизированы этические приоритеты формирования ренессансной индивидуальности.

Ключевые слова: историография, историко-философская концепция, методология, Возрождение, гуманизм, социальная этика.

Semenov Andriy. The Historiography of Renaissance Period. The article is dedicated to the investigation of the essence and systematization of the major historical philosophical concepts of European, Italian in particular, Renaissance period of the XIV–XVI century. The principles and structures of the methodology of Renaissance period in historiography are mainly identified. The major historical philosophical priorities in the formation of internal concepts are ascertained and external evaluation of the Renaissance are proposed as well as the author's historical assessment of this study. Ethical prioritize of Renaissance Individual are revealed and systematized.

Key words: historiography, history and philosophy concept, methodology, the Renaissance, humanism, social ethics.

Стаття надійшла до редколегії
28.03.2013 р.

УДК 930.1:141.1

Оксана Сільвестрова

Особа, держава, історія у філософії А. Шопенгауера

У статті висвітлено основні ідеї А. Шопенгауера стосовно буття особи в суспільстві, його історії, особливостей функціонування держави. Звернено увагу на антиісторизм у поглядах А. Шопенгауера, та на причини формування такої ідеї.

Ключові слова: Світова Воля, історія, антиісторизм, особа, суспільство, держава, песимізм.